

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindrifsamers Landsforbund
Nørjen Båatsoesaemiej Rijkhesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

Tromsø den 8. februar 2016

Justis- og beredskapsdepartementet
PB 8005 DEP
0030 Oslo

**HØRINGSUTTALELSE VEDR. ENDRINGER I FINNMARKSLOVEN § 43 OM
DEKNING AV SAKSOMKOSTNINGER OG OPPHEVING AV § 9 ANDRE
LEDD I FORSKRIFT OM FINNMARKSKOMMISJONEN OG
UTMARKSOMSTOLEN FOR FINNMARK**

Det vises til Deres høringsbrev av 8. desember 2015 vedr. forslag til endringer i finnmarksloven § 43 første ledd samt opphevelse av § 9 andre ledd i forskrift av 16. mars 2007 nr. 277 om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen i Finnmark. Det vises også til at Norske Reindrifsamers Landsforbund (NRL) har fått forlenget høringsfristen til 9. februar d.å. i henhold til Deres mail av 20. januar d.å.

NRL har foretatt en gjennomgang av departementets lovforslag, og konstaterer at de foreslåtte endringene vil kunne medføre store negative konsekvenser for videreføringen av kartleggingsprosessen i Finnmark. På dette grunnlag kan ikke Norske Reindrifsamers Landsforbund (NRL) gi sin tilslutning til endringsforslaget.

De foreslåtte endringene innebærer for det første at private parter som ikke får anerkjent rettigheter gjennom Finnmarkskommisjonen, heller ikke får dekket sine utgifter ved en eventuell sak for Utmarksdomstolen. Forslaget innebærer for det andre en risiko for at private parter må dekke Finnmarkseiendommens (FEFOs) saksomkostninger dersom de ikke får medhold i Utmarksdomstolen.

NRL mener forslaget er egnet til å forskjellsbehandle private parter og FEFO, i det private parter som taper i kommisjonen ikke får dekket saksomkostningene av staten. Hvis derimot FEFO taper i kommisjonen, vil staten dekke saksomkostningene for begge parter uansett utfall i Utmarksdomstolen. Med et slikt utgangspunkt vil FEFO i prinsippet kunne bringe alle tapte saker inn for Utmarksdomstolen uten økonomisk risiko. Private parter vil derimot løpe en betydelig økonomisk risiko som svært få er

villig til å påta seg. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at det bare er FEFO som stevner saker for Utmarksdomstolen. Lovforslaget vil således føre til en knebling av kartleggingsprosessens saksgang og dermed også utgjøre et brudd på ILO-konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO-169) som Norge har ratifisert.

I henhold til finnmarksloven § 3 heter det blant annet at loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjonen 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO-169). Dette er et viktig prinsipp som understøtter det faktum at finnmarksloven gjelder for et sentralt samisk område hvor folkerettens regler om urfolk og minoriteter har en viktig betydning. Et formål med denne bestemmelsen er å sikre at loven blir anvendt i overensstemmelse med folkerettslige regler som Norge er forpliktet til å etterleve.

Et viktig element i finnmarksloven er kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter etter finnmarksloven kapittel 5. Innholdet i dette kapitlet bygger på bestemmelsen i ILO-169 artikkel 14, og hvor staten har forpliktet seg til å gjennomføre en identifisering av de landområder som urfolk har rettigheter til, samt sikre et effektivt vern for disse rettighetene. I dette ligger det også en plikt til å etablere et uavhengig apparat for å undersøke krav på landrettigheter som måtte bli framsatt av urfolk. Urfolk skal kunne få en rettslig prøving av hvorvidt deres rettigheter etter nasjonal rett, tilfredsstiller de krav ILO-konvensjonen stiller, jfr kapittel 1.2.3 i NOU 1997:5 *Urfolks landrettigheter etter folkerett og utenlandsk rett - bakgrunnsmateriale for Samerettsutvalget*.

NRL viser til sammenhengen mellom finnmarksloven § 43 og ILO-169 artikkel 14, og hvor staten skal legge til rette for at samene får prøvd eksisterende rettigheter, herunder dekning av kostnader til rettslig prøving. NRL mener det ikke kan stille seg annerledes for rettskartleggingen i Finnmark enn det som var tilfellet for Utmarkskomisjonens kartlegging i Nordland og Troms (perioden 1985 - 2004). I disse sakene fikk private dekket nødvendige utgifter i forbindelse med saken, herunder utgifter til juridisk og annen sakkyndig bistand, godtgjørelse til tillitsmenn for grunneiere og andre rettighetshavere samt utgifter til innhenting av dokumenter m.m. I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven uttalte Justiskomiteens flertall i Innst. O. nr. 80 (2004-2005) punkt 7.2.6 følgende om rettighetskartlegging:

«ILO-konvensjonen artikkel 14 nr. 2 krever at myndighetene skal ta nødvendige skritt for å identifisere de landområdene som urfolk tradisjonelt besitter, og sikre effektivt vern av deres eiendomsrett og rett til besittelse. I artikkel 14 nr. 3 heter det videre at hensiktsmessige ordninger skal sikres i den nasjonale rettsorden for å avgjøre rettskrav knyttet til landområder fra vedkommende folk...».

Om saksomkostninger til rettighetskartlegging uttalte komiteens flertall at man uavhengig av urfolks rettigheter og folkerettslige betraktninger har hatt liknende særordninger for kartlegging av rettigheter ellers i landet, blant under henvisning til Utmarkskommisjonens arbeid. I forlengelse av dette uttalte komiteen at:

«Ut fra et sammenliknende synspunkt vil det da etter flertallets mening være klart urimelig å si at finnmarkingene må ta byrden ved selv å føre sine saker for de alminnelige domstolene med alle de ulempene dette innebærer.»

NRL kan ikke se at det er holdepunkter for departementets anførsler om at det har rådet to fortolkninger av § 43. Tvert i mot har staten erkjent plikten til å kartlegge rettigheter gjennom ratifikasjon av ILO- 169, og hvor de som mener å ha mistet rettigheter ikke skal måtte betale for å få disse spørsmålene prøvd for Utmarksdomstolen. Noe annet vil stå i motstrid til ILO-169 art. 14 nr. 2 og 3.

Departementet viser til at endringsforslaget vil fange opp saker som er «dårlig fundert» under henvisning til Stjernøya-saken. NRL vil i denne sammenheng vise til finnmarksloven § 39 første ledd, hvor det heter at:

«Saker som finnes ikke å egne seg for behandling i utmarksdomstolen, kan domstolen ved kjennelse avvise helt eller for en del. Ved avgjørelsen skal det bl.a. tas hensyn til kravets art og hvilket grunnlag det bygger på.»

Denne bestemmelsen vil fange opp de saker som departementet sikter til. NRL mener at det er vurderingen av sakens egnethet etter § 39 første ledd som må være utslagsgivende for en eventuell behandling i Utmarksdomstolen, og ikke omfanget av saksomkostningene. Hvis det blir slik at risikoen for å måtte bære saksomkostningene stopper private fra å reise sak for domstolen, vil dette i såfall reise rettssikkerhetsmessige spørsmål.

Departementet viser også til at disse sakene både er konfliktskapende og konfliktforlengende. Krav om rettigheter vil i mange tilfeller generere konflikter, men dette er ikke et argument for å avskjære rettighetshavere til å få prøvd sin sak. Flere av Finnmarkskommisjonens konklusjoner har vekket reaksjoner hos rettighetshavere, noe som i seg selv synliggjør et behov for å få prøvd de juridiske sidene av saken. Dette handler ikke bare om kostnader, men igjen - også om å ivareta rettssikkerheten til den enkelte.

Departementet viser også til «concluding observations» av FNs rasediskrimineringskomité til Norges 21. og 22. periodiske rapporter (CERD/C/NOR/CO/21-22 avsnitt 29 (C).) hvor det påpekes at det er uheldig at

sakskostnadene dekkes over Utmarksdomstolens budsjett. NRL vil i denne sammenheng også vise til de innledende merknader til dette avsnittet, hvor det heter som følger:

«Mens Finnmarksloven anerkjenner at samene har ervervet kollektive og individuelle rettigheter i Finnmark ut fra langvarig bruk av land og ressurser, er det fortsatt store hull i forhold til å sette den rettslig anerkjennelsen ut i praksis, noe som i realiteten resulterer i en begrenset anerkjennelse og beskyttelse av rettigheter til deres landområder»

Denne situasjonen vil bli ytterligere forsterket dersom departementets endringsforslag blir vedtatt.

NRL vil på bakgrunn av dette foreslå at ordlyden i finnmarksloven § 43 første ledd beholdes.

NRL har utover dette ingen innvendinger mot oppheving av § 9 i forskrift om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.

NRL mener at denne saken er såpass viktig for samske interesser at det i en eventuell videre prosess må gjennomføres konsultasjoner.

Mvh
Norske Reindriftsamers Landsforbund

v/ Ellinor Marita Jåma
Leder

Per M. Sara
Seniorrådgiver